

Summaria Europensia 1/2004 Lisa

Summaria Europensia esimene number on pühendatud Euroopa tulevikukonvendi ja Euroopa põhiseaduse lepingu teemaatikale. Summaria Europensia lisa tuuakse ära vastavateemaliste uuemate raamatute, artiklite ja internetiallikate nimekiri, mis on mõeldud täiendusena esimese numbriga nimekirjale.

Koostanud: Maria Palts, ettepanekuid võib esitada: maria.palts@nlib.ee

Sisukord

Euroopa põhiseaduse leping.....	2
Raamatud.....	5
Artiklid.....	5
Internetiallikad.....	6

Euroopa põhiseaduse leping

29. oktoobril 2004. aastal kirjutasid Euroopa Liidu liidrid Roomas alla Euroopa põhiseaduse lepingule. Tegemist on ajaloolise sammuga Euroopa tuleviku kujundamises. Leping töötati välja Euroopa tuleviku konvendis ning valminud tekst on kompromiss erinevate liikmesriikide nägemuste vahel.

Põhiseaduse leping asendab loetavuse ja selguse huvides kõik praegused lepingud ühe tekstiga. See piiritleb täpselt Euroopa Liidu ja liikmesriikide pädevused. Euroopa põhiseaduse leping jõustub siis, kui selle on ratifitseerinud kõik liikmesriigid, kuid mitte enne 1. novembrit 2006.

Allikas: Postimees

EUROOPA PÕHISEADUSE LEPING JA LIIKMESRIIKIDE KONSTITUTSIOONID

Anneli Albi ; Peter van Elsuwege

The EU Constitution, national constitutions and sovereignty: an assessment of a “European constitutional order”

European Law Review (2004) no. 6, p. 741-765.

Autorid hindavad Euroopa põhiseaduse lepingu (PSL) mõju Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide rahvuslikele konstitutsioonidele, iseäranis riigi suveräänsust käsitlevale klauslile. Antud analüüsi oluliseks aluseks on Saksamaa konstitutsioonikohtu poolt vastu võetud *Maastrichti* otsus, mis käsitleb liikmesriikide suveräänsuse kaitsmist. Täpsemalt arutati, kas Maastrichti lepinguga ühinemine ohustab Saksamaa Föderaalset Vabariiki kui sõltumatut riiki.

Liikmesriikide põhiseadused sisaldavad kas minimaalsel kujul või üldse mitte sätet kuulumise kohta ELi. Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse lepinguga delegeriti esmakordselt osa suveräänsusest riigiülestele institutsioonidele. Integratsiooni süvenemise käigus on järjest tugevamini üles kerkinud küsimus, kui palju võimu võib delegerida, kaotamata seejuures oma iseseisvust. Saksamaa konstitutsioonikohus määratles *Maastrichti* otsuse järgselt rea kriteeriume, mille järgi hinnata integratsiooni taset suveräänsuse vaatepunktist, näiteks:

- liikmesriigid säilitavad kontrolli ELi lepingute üle, kuna pädevuste delegerimine toimub riikide ühehäälsel otsusel ning rahvuslike ratifitseerimisprotsesside kaudu;
- ELil on suurem pädevus peamiselt majandusvaldkonnas, kaitse- ja välisküsimused kuuluvad valitsustevahelise koostöö alla, nõudes ühehäälselt heakskiitu kõigis liikmesriikides.

PSLi puhul on diskuteeritud, kas tegemist on fundamentaalse konstitutsioonilise muutuse või ainult järjekordse lepingute ülevaatamisega. Mitmeid paralleele on tõmmatud Philadelphia Konventsiooniga, millega loodi USA konstitutsioon. Juba Euroopa Tulevikukonvendi töö alguses sai ELi konstitutsiooni loomine normiks, vaatamata sellele, et sõna “konstitutsioon” ise on poliitiliselt väga tundlik seoses

diskussioonidega ELi föderaalse tuleviku üle. Tänapäeva riigiteooriad siiski enam ei eelda konstitutsiooni puhul riigi olemasolu, põhiseadus võib eksisteerida ka mitte-riigi kontekstis, nagu näiteks ILO konstitutsioon aastast 1919. ELi praegused lepingud ongi oma vormilt nn “konstitutsioonilised hartad”, määratledes ELi institutsioonid, nende võimu, suhted üksteise ja liikmesriikidega, samuti otsuste tegemise protsessi jne. ELi Kohus järgib mitmeid konstitutsioonilisi põhimõtteid nagu ülimuslikkus ja vahetu õigusmõju ning põhiõiguste kaitse.

PSL sisaldab mitmeid olulisi konstitutsioonilise loomuga klausleid: art I-6 kohaselt tuleneb ülimuslikkus ELi tasandilt, art I-7 määratleb rahvuslikud põhiseaduslikud piirid. PSL vähendab riikide vetoõigust mitmetes valdkondades ning muudab kvalifitseeritud häälteenamuse üldiseks reegliks.

PSL sisaldab ka liikmesriikide suveräänsust kaitsvaid punkte: art I-5(1) kohaselt peab EL austama liikmesriikide identiteeti, poliitilist struktuuri. Olulised punktid on ka art I-1 ja I-11, millest viimane käsitleb ELi pädevuse aluspõhimõtteid. PSL suurendab rahvuslike parlamentide rolli, kaasates viimased ELi seadusandlikku protsessi õiguse kaudu saada Komisjonilt informatsiooni seaduseelnõudest ning teha nende kohta omapoolseid ettepanekuid.

PSLiga seoses on palju diskuteeritud ELi föderaalse tuleviku üle. EL on siiski pigem unikaalne kombinatsioon rahvusülestest ja valitsustevahelistest struktuuridest, milles rahvusriik ja selle põhiseadus säilitavad keskse rolli.

Diskuteeritud on ka asjaolu üle, et rahvuslik õigus ning Ühenduse õigus ei saa enam eraldi eksisteerida, nende suhet üksteisesse tuleks käsitleda horisontaalsena.

Kuigi konstitutsioon on esitatud lepingu kujul, ei vähenda see antud dokumendi põhiseaduslikku loomu. Uued ettepanekud tugevdavad ELi autonoomsust. Tulevikukonvendi tööd on kirjeldatud kui kõige läbipaistvamat põhiseaduse loomise protsessi läbi aegade.

Refereerinud Aigi Kasvand

EUROOPA LIIDU INSTITUTIONAALNE STRUKTUUR EUROOPA PÕHISEADUSE LEPINGUS

Alan Dashwood ; Angus Johnston

The institutions of the enlarged EU under the regime of the Constitutional Treaty

Common Market Law Review (2004) no. 6, p. 1481-1518.

Autorid analüüsivad Euroopa põhiseaduse lepingu (PSL) jõustumisega kaasnevat muutusi Euroopa Liidu (EL) institutsionaalses raamistikus, keskendudes kõige rohkem vaidlusi tekitanud küsimustele, mis leidsid lahenduse juunis 2004 toimunud valitsustevahelisel konverentsil.

ELi demokraatliku legitiimsuse tagab peamiselt kodanike võimalus Euroopa Parlamenti (EP) otse valida. Euroopa Ühenduse Leping suurendab EP seadusandlikku

rolli, sätestades kaasotsustamismenetluse. PSL üldistab kaasotsustamismenetlust, nimetades selle ELi seadusandlikuks tavamenetluseks. PSL art I-34 määrab, et kaasotsustamismenetlust kasutatakse kõigi seadusandlike aktide kohaldamisel, v.a teatud juhtumid, mille puhul Põhiseadus näeb ette muu protseduuri. Sellega tugeneb ELi õiguse kujundamise protsessi duaalne süsteem, milles osalevad nii Nõukogu kui Parlament.

PSL täpsustab EP rolli Euroopa Komisjoni (EK) presidendi ja liikmete ametisse nimetamisel. PSL art I-27 kohaselt peab Euroopa Ülemkogu poolt esitatud Komisjoni presidendi kandidaat leidma EP liikmete enamuse poolehoiu. Antud nõue peaks tugendama Parlamendi ja Komisjoni vahelist poliitilist sidet. EK presidendi kandidaati valides peab Ülemkogu arvestama Parlamendi valimiste tulemusi, s.t presidendi poliitilised vaated vasak/parempoolsel skaalal peaksid ühtima EP valimistel enamuse saavutanud poliitilise grupi vaadetega. PSL toob uuendusi ka Komisjoni koosseisu määramisel.

Et rahvuslikke parlamente ELi seadusandlikust protsessist paremini informeerida, lisati Amsterdami lepingusse vastav protokoll, nagu ka subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte sätestavad protokollid. PSL suurendab oluliselt nende kahe protokollide tähtsust.

Komisjoni seadusandlike aktide eelnõud tuleb lisaks Euroopa Parlamendile ja Ministrite Nõukogule edastada ka rahvuslikele parlamentidele. Iga riigi parlament või selle koda võib kuue nädala jooksul alates Euroopa õigustloova akti eelnõu edastamise kuupäevast saata EP ja EK presidendile ning Nõukogu eesistujale põhjendatud arvamuse selle kohta, miks kõnealune eelnõu ei vasta tema arvates subsidiaarsuse põhimõttele. Seetõttu on oluline, et liikmesriikide parlamentide liikmed leiaks aega ka ELi seadusandlikku protsessi jälgida.

PSL lisab esmakordselt Euroopa Ülemkogu ELi institutsionaalsesse raamistikku. Konsensuse nõue otsuste tegemisel säilib, kuid teatavatel juhtudel kehtib ühehäälsuse, liht- või kvalifitseeritud häälteenamuse põhimõte.

PSL Ministrite Nõukogu puudutavas osas on muudetud kvalifitseeritud häälteenamuse süsteemi. Tulemused on sätestatud PSL art I-25, protokollis nr 34 art 2-4 ning deklaratsioonis nr 5. Häälte arvestamiseks on loodud kaks süsteemi - esimene kehtib 1. nov. 2004 – 31. okt. 2009, seejärel hakkab kehtima teine. Samas määratletakse mõiste “blokeeriv vähemus”, mille saavad moodustada vähemalt 4 riiki. Autorid on lisanud ka riikide võimalike koalitsioonide tabeli. Nad väidavad, et kvalifitseeritud häälteenamuse käsitlus PSLis teeb blokeeriva vähemuse moodustamise suhteliselt hõlpsaks ning see muudab otsuste vastuvõtmise Ministrite Nõukogus paratamatult raskemaks. Seadusandluse menetluse läbipaistvus on sätestatud PSL art I-24(6), mille järgi õigusakti menetlus Ministrite Nõukogus peab olema avalik.

PSLga luuakse ELi välisministri ametikoht. Minister on ühtlasi ka Komisjoni asepresident, kelle määrab ametisse Euroopa Ülemkogu ning kelle roll on juhtida ELi välis- ja julgeolekupoliitikat Euroopa Ülemkogu mandaadi alusel. Kriitikat on leidnud just ühe isiku samaaegne kahel juhival ametikohal olek.

Euroopa Liidu Kohtu töö käsitlemisel keskenduvad autorid põhjalikumalt PSL artiklile III-365, diskuteeritakse art III-365(4) sisalduva termini “õiguse üldakt” (*regulatory act*) sisu üle.

Refereerinud Aigi Kasvand

Raamatud

- Coughlan, Antony. Euroopa Liitu üheks riigiks muutva põhiseaduse analüüs : Euroopa põhiseaduse leping. Tallinn : [Hooliv Jätkusuutlik Tallinn], 2005.
- Kiljunen, Kimo. The European Constitution In the Making. Brussels : Centre for European Policy Studies, 2004.
- Lenaerts, Koen; Nuffel, Piet. Constitutional Law of the European Union. Hong Kong: Sweet & Maxwell Limited, 2005.

Artiklid

- Albi, Anneli. Euroopa põhiseaduse leping: kas põhiseadus või välisleping? *Juridica* (2005), nr. 1, lk. 3 – 12.
- Albi, Anneli; Elsuwege, Peter. The EU Constitutions and sovereignty: an assessment of a “European constitutional order”. *European Law Review* (2004) no. 6, p. 741-765.
- Dashwood, A., Johnston, A. The institutions of the enlarged EU under the regime of the Constitutional Treaty. *Common Market Law Review* (2004) No 6, p 1481-1518.
- Estella, Antonio. Constitutional Legitimacy and Credible Commitments in the European Union. *European Law Journal* Vol 11 (2005), Issue 1, p 22 - 42.
- Gibbs, Nathan. Examining the aesthetic dimensions of the Constitutional Treaty. *European Law Journal* Vol 11 (2005), Issue 3, p 326-342.
- Kumm, Mattias. The jurisprudence of constitutional conflict: constitutional supremacy in Europe before and after the Constitutional Treaty. *European Law Journal* Vol 11 (2005) Issue 3, p 262-307.
- Laffranque, Rodolphe. Küsimus Euroopa põhiseaduse lepingu kooskõlast Prantsuse põhiseadusega. *Conseil constitutionnel*’i 19. novembri 2004. a otsus. *Juridica* (2005) nr. 1 lk. 13 – 27.
- Lõhmus, Uno. Mida teha põhiseadusega? *Juridica* (2005), nr. 2 lk. 75-83.
- Melossi, Dario. Security, Social Control, Democracy and Migration within the ‘Constitution’ of the EU. *European Law Journal* Vol 11 (2005), Issue 1, p 5 – 21.

- Oviir, Siiri. Küsimusele vastab Euroopa Parlamendi liige Siiri Oviir. Maksumaksja (2005), nr. 3, lk. 45
- Papadopoulos, Yannis. Implementing (and radicalizing) art. I-47.4 of the Constitution: is the addition of some (semi-)direct democracy to the nascent consociational European federation just Swiss folklore? Journal of European Public Policy Vol 12 (2005) No 3, p 448-467.
- Peters, A. European democracy after the 2003 Convention. Common Market Law Review (2004) No. 1, p. 37 - 85.
- Priban, Jiri. European Union constitution-making, political identity and central European reflections. European Law Journal Vol 11 (2005) Issue 2, p 135-153.
- Reinsalu, Urmas. Kas vajame uut põhiseadust?. Juridica (2005), nr. 3, lk. 147-151
- Snyder, Francis. Editorial: Enhancing EU democracy, constituting the European Union. European Law Journal Vol 11 (2005) Issue 2, p 131-134.
- Snyder, Francis. Editorial: Ratification, the EU constitution, and EU legal scholarship. European Law Journal Vol 11 (2005), Issue 3, p 259-261
- Weiler, Joseph. A Constitution for Europe? Some hard choices. Law and governance in an enlarged European Union : [essays in European law] / edited by George A Bermann and Katharina Pistor

Internetiallikad

- EU Constitution Newsletter:

<http://www.fedtrust.co.uk/default.asp?pageid=280&mpageid=67&msubid=280&groupid=6>